

Nr 104.

Av herr Johansson, Johan Bernhard, m. fl., om sänkning
av räntan å lån från kraftledningslånefonden m. m.

År 1918 inrättade Kungl. Maj:t jämlikt beslut av samma års riksdag statens kraftledningslånefond. Icke blott år 1918 utan även vart och ett av de därpå följande åren t. o. m. år 1927 har riksdagen beviljat anslag till denna fond, vilken förvaltas av statskontoret. Lån från fonden beviljas av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen gemensamt åt lämpligt organiserade och förvaltade ekonomiska föreningar och andra dylika företag, vilka på landsbygden anlägga distributionsnät för elektrisk energi.

Ändamålet med dessa lån har varit att minska kostnaderna för jordbrukets elektrifiering genom att för distributionsföretagen möjliggöra att anskaffa medel till anläggningskostnadernas bestridande på ett billigare och mera ändamålsenligt sätt, än vad som eljest kunde för dem vara möjligt.

Vid tiden för kraftledningslånefondens tillkomst pågick av allbekanta orsaker en mycket livlig verksamhet inom vårt land på ledningsbyggandets område. Ett stort antal nya distributionsnät hava sedan dess tillkommit, och många nät, som under kristiden byggdes av bristfälligt material, hava under de senare åren måst ombyggas, ehuru de icke varit så länge i användning, att någon avsevärdare amortering å den anläggningskostnad, som de från början betingat, kunnat medhinnas. De i distributionsnäten nedlagda anläggningskostnaderna hava därför år för år ökats. Sammanlagda värdet hos dylika nät, utbyggda för landsbygdselektrifieringens räkning, uppskattas utgöra i denna stund över 200 milj. kronor. Distributionsföretagens årliga kostnader för nästens förräntning och amortering äro därför mycket betydande. Vilken belastning dessa kostnader i själva verket innebära för jordbrukarna, torde med största tydlighet framgå av det förhållandet, att av de totala årskostnaderna för den elektriska energien, avlevererad framme vid gårdarna, mera än hälften utgöres av ränta och amortering å anläggningskostnader endast för ortsnäten. Då den elektriska energien på landsbygden länge har ställt sig och alltjämt ställer sig så dyr, att det åtminstone i vissa orter nätt och jämnt lönar sig för jordbrukarna att använda densamma trots de stora fördelar, den elektriska driften och belysningen i och för sig erbjuda, så beror detta uppenbarligen i högsta grad på årskostnaderna för de lån, som upptagits i och för utbyggnad av distributionsnäten.

Den uppgift, kraftledningslånefonden har att fylla, är därför mycket betydelsefull. Jordbrukarna inom alla delar av landet hälsade dess tillkomst med

stor tillfredsställelse och ställde stora förväntningar på densamma. Till en början utnyttjade distributionsföretagen också med iver de lånemöjligheter, som fonden erbjöd. Under de första åren representerade låneansökningarna belopp, vilka tillhoppa voro flerdubbelt större än de medel, som för vart och ett av dessa år funnos hos fonden tillgängliga för utlåning. Behovet av billiga lån för här ifrågakvarande ändamål kunde då icke på långt när fyllas genom fonden.

Under de senare åren har emellertid förhållandet blivit ett annat. Ansökningarna om lån från fonden hava fått så ringa omfattning, att av densamma disponerade medel icke längre i sin helhet tagas i anspråk av distributionsföretagen. De avbetalningar, som låntagarna de sista åren gjort till fonden, hava sammanlagt uppgått till större belopp än summan av de nya lån, som beviljats. Eftersom fondens medel, i den mån de icke tagas i anspråk, skola jämlikt en kungl. förordning av den 14 juni 1928 avföras från fonden och återgå till statskassan, har därför det av fonden förvaltade kapitalbeloppet på sista tiden minskats.

De sifferuppgifter, som sammanställts i här återgivna tabell, åskådliggöra omfattningen och i viss mån även betydelsen av den genom kraftledningslånefonden åstadkomna låneverksamheten.

År	Av riksdagen		Sammanlagda lånebelopp		Ränta å lån från fonden %	Riksbankens diskontosatser %
	till fonden anslagna medel kr.	till fördelning medgivna högsta belopp kr.	begärda enligt inkomna ansökningar kr.	utlämnade från fonden kr.		
1918	1,000,000	1,000,000	5,475,996	1,000,000	5	7-6 ¹ / ₂ -7
1919	2,500,000	2,500,000	11,897,914	2,500,000	5	7-6 ¹ / ₂ -7
1920	2,500,000	2,500,000	6,771,733	2,500,000	5	6-7-7 ¹ / ₂
1921	2,500,000	2,500,000	12,463,434	2,500,000	5	7 ¹ / ₂ -7-6 ¹ / ₂ -6-5 ¹ / ₂
1922	2,500,000	2,500,000	8,730,169	2,500,000	5	5 ¹ / ₂ -5-4 ¹ / ₂
1923	2,340,000	2,500,000	5,134,773	2,500,000	5	4 ¹ / ₂ -5 ¹ / ₂
1924	850,000	2,200,000	3,821,168	2,200,000	5	5 ¹ / ₂
1925	1,500,000	1,500,000	5,144,467	1,500,000	5	5 ¹ / ₂ -5-4 ¹ / ₂
1926	1,500,000	2 500,000	3,981,645	2,140,000	5	4 ¹ / ₂
1927	1,200,000	2,500,000	1,982,800	875,000	5	4 ¹ / ₂ -4
1928	—	2,000,000	1,315,100	665,000	5	4-3 ¹ / ₂ -4-4 ¹ / ₂
1929	—	2,000,000	681,000	396,000	5	4 ¹ / ₂ -5 ¹ / ₂ -5
1930	—	1,500,000	461,390	174,000	5	5-4 ¹ / ₂ -4-3 ¹ / ₂
S:a	18,390,000	27,700,000	67,861,589	21,450,000		

Att de lånemöjligheter, som fonden erbjuder, icke längre fullt utnyttjas, beror ingalunda därpå, att distributionsföretagens behov av billiga lån minskats, utan på, att lånen från fonden icke längre äro billiga. Den för lånen från fonden tillämpade räntesatsen har under alla år bibehållits oförändrad

vid 5 %, under det att den för lån i allmänna penningmarknaden (banklån) tillämpade räntesatsen alltsedan de första åren efter fondens tillkomst tämligen oavbrutet sjunkit. I tabellen hava riksbankens diskontosatser under de olika åren återgivits, då ju dessa giva en god bild av ränteläget i landet vid varje tidpunkt. Därav framgår, att för närvarande tillämpas en diskontosats, som är blott hälften så stor som den under de första åren efter fondens tillkomst gällande. Härei ligger förklaringen till, att lånen från fonden under de första åren vid 5 % räntesats verkligen voro billiga och medförde en lättnad för de jordbrukare, som voro delägare i de låntagande distributionsföretagen, under det att lånen numera vid oförändrad räntesats ställa sig för dyra, så att fonden icke längre fyller sin uppgift.

Det torde vara uppenbart, att, då jordbrukarna år 1918 för täckande av distributionsnätens anläggningskostnader befunnos vara i behov av lån på förmånligare villkor än dem, som stodo till buds för lån i den allmänna penningmarknaden, de nu, sedan konjunkturläget särskilt för jordbrukets vidkommande försämrats högst väsentligt, måste anses vara i än högre grad i behov av lån med ränta, lägre än den för lån mot motsvarande säkerhet allmänt tillämpade. Prisläget inom jordbruksnäringen har ju under de senaste åren, delvis oberoende av den allmänna konjunkturutvecklingen, nedgått på ett sätt, som syntes otänkbart vid tiden för fondens tillkomst.

Någon meningsskiljaktighet råder knappast därom, att den elektriska energien i och för sig är av stort värde för jordbruket. Dess betydelse är även på detta område mycket stor ur både ekonomisk och kulturell synpunkt. Tillgång på elektrisk energi innebär möjlighet att tillämpa arbetsprocesser, som medföra stor besparing av tid och mänsklig arbetskraft. För att denna möjlighet till lättnad för jordbruket i dess nuvarande tryckta ekonomiska läge skall komma till sin rätt, fordras givetvis, att den elektriska energien kan erhållas framme vid gårdarna till rimliga priser. Att dessa priser i första rummet äro beroende av distributionsföretagens ränte- och amorteringskostnad, har i det föregående framhållits.

Undertecknade hava av de sakförhållanden, som här relaterats, kommit till den uppfattningen, att villkoren för beviljande av lån ur kraftledningsslånefonden snarast böra ändras och avpassas efter konjunkturläget, så att fonden åter kan fylla sin viktiga uppgift, och bör detta ske i första hand genom tillämpning av en räntesats, väsentligt lägre än hittills gällande 5 % och icke högre än 4 %.

Om så sker, kommer lånebehovet åter att visa sig vara mycket stort. De medel, som från fonden återgått till statskassan, böra därför åter tillföras fonden. För att åtminstone det mest trängande behovet må kunna tillgodoses, bör dessutom det under fondens förvaltning ställda kapitalbeloppet ytterligare ökas genom nya anslag, så att det bringas upp till en summa av minst 25 milj. kronor.

Emellertid är det icke blott med avseende på räntesatsens storlek, som villkoren för lånen äro alltför betungande, för att lånen må kunna medföra den

avsedda nyttan. De krav, som ställas på den erbjudna säkerheten för lånen, för att denna skall anses betryggande, synas vara alltför stränga. Även de former, som tillämpas för prövning av denna säkerhet, synas vara i vissa avseenden onödigt betungande, varjämte de medföra mycket stor tidsutdräkt vid behandlingen av låneansökningarna. Detta gäller särskilt prövningen av borgensmännens vederhäftighet, vilken skall styrkas både vid lånens beviljande och därefter varje år under hela lånetiden. Även i de fall, då säkerhet, motsvarande hela lånebeloppet, presterats i form av insatsreverser från ett stort antal föreningsmedlemmar eller av in-teckningar i låntagarens anläggning inom dess taxeringsvärde, har statskontoret fordrat personlig borgen av representanter för företaget. Under åtskilliga år fordrades, att borgensmännens sammanlagda vederhäftighet skulle representera ett belopp minst 5 gånger så stort som lånebeloppet. På senare tid har denna fordran modifierats därhän, att sammanlagda vederhäftigheten skall motsvara minst tredubbla lånebeloppet. Det synes undertecknade, att en sammanlagd vederhäftighet, motsvarande dubbla lånebeloppet, i sådana fall som de här relaterade borde anses tillräcklig.

En betungande formalitet, som verkat avskräckande på många lånebehövande distributionsföretag, är den, att intyg rörande borgensmännens vederhäftighet för att godtagas måste vara utfärdad av länsstyrelse eller domare. Undertecknade förmena, att, åtminstone i fall då lånebeloppet icke är mycket stort, d. v. s. understiger exempelvis 50,000 kronor, dylikt intyg, utfärdad av landsfiskal eller annan omdömesgill person i ansvarsställning inom låntagarens hemort, borde kunna godtagas.

Med stöd av vad vi sålunda anfört, få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte besluta,

att å lånebelopp, lyftat från kraftledningslånefonden, skall erläggas årlig ränta med 4 %;

att riksdagen måtte bevilja tilläggsanslag till nämnda fond, så att inom tre år under densamma ställda kapitalbelopp uppgår till 25,000,000 kronor; samt

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att formerna för åstadkommande av säkerhet för lånen måtte förenklas, i den mån så kan ske, utan att tryggheten för lånens återbetalning äventyras.

Stockholm den 22 januari 1931.

J. B. Johansson,
Fredrikslund.
Erik Anderson.
Valfrid Eriksson.

J. Nilsson
i Kristianstad.
J. A. Larsson.
Ernst Lundell.
J. Clemedtson.

N. Gabrielsson.
K. J. Gustafsson.
Carl Bengtsson.